

ŽIVLJENJE IN SVET.

Tedenska priloga „Jutra“

Štev. 22.

V Ljubljani, dne 11. junija 1927.

Leto I.

Charlie Chaplin, genij filmske umetnosti.

Z naslovno sliko Chaplinova garderoba.

»Charlie je čudo. Edinstven in izreden pojav. Povsod slovi za velikega umetnika in ustvaritelja, v vseh deželah, v vseh slojih vseh narodov. In to je čudo.

Kdo ga razume docela? Največji sodobni duhovi ne morejo pojmiti enodušnosti, s katero ga je sprejelo vesoljno človeštvo. Njegova dela »Pasje življenje«, »Lov za zlatom«, »Romar« itd. so doživela frenetičen aplavz. Ni ga gledalca, ki bi ga ne cenil. Napram njemu smo vsi edini in ni te divergence med nami. Kako to?

Zanimivo bi bilo čuti, kaj sodijo o njem, kaj čutijo ob njem ljudje raznih starosti, narodnosti, temperamentov in kultur. Evo, kaj bi dejali:

— Pri Charlieju ni ni do analiziranja. Čaru njegove osebnosti ni mogoče odoliti. On je genij kakor Shakespeare in vendar ga ne morem primerjati z njim. Charliejeva farsa in otožnost mi vzbujata bol in radost. V tem je Chaplinova sila: javlja se zgolj v tišini filma. Spričo Charlieja ne čujem godbe in mi ni mar dekorja.

— Ne morem se mu smejati. Ko zrem v njegove čudovite oči, mi je, kot da me neka tajinstvena moč sili, da živim in doživljam z njim.

— Spomnite se konca »Romarja«. Charlie ne more razumeti, da je svoboden, da mu je dober človek vrnil prostost njemu, ki dvomi o svoji lastni poštenosti. Čeprav je prinesel nazaj ukradene novce. Morate se grohotati. Spomnite se njegovega pobeга čez mejo. Še nikdar se nisem v kinu toliko nasmejal.

— Spomnite se konca »Romarja«. Charlie ne more razumeti, da je svoboden, da mu je dober človek vrnil prostost, njemu pobeglemu kaznjencu, preoblečenemu v pastirja, njemu, skitalcu, ki je tvegaval vse, da povrne ukradeni denar svoji lepi gospodarici. Bože, kako me je pretreslo! Spomnite se njegovega pobeга čez mejo. Še nikdar nisem tako otožen odšel iz kina...

Chaplinov vpliv na filmsko umetnost je neizmerno. Oni, ki so ga posnemali, niti ne zaslužijo, da jih primerjamo z njim, toda srečen je njegov vpliv na samonikle značaje. Na Lubitscha, in scenatorja »Sumuruna« in »Rosita«, je brez dvoma, če je hotel ali ne. »Pariška

metresa« (A Woman of Paris) ostavila silno impresijo, in uverjen sem, da bi brez nje nikdar ne ustvaril »Treh žen« in »Pahljače lady Windefmere«. Ničesar ni kopiral, ničesar plagiral, ali občutil je nekaj, česar ni mogel več pozabiti: dih velike satirične komedije.

Tudi to sem hotel povedati: Vzlic svoji veličini in avtoriteti Charlie Chaplin nikdar ne misli zgolj nase. Vsi njegovi partnerji so na mestu. Postavil je v ospredje Edno Purviance, Jakieja Coogana, Adolpha Meniouja. Skupnost je v njegovih filmih čudovito dovršena. Veste, kaj razumemo Francozi pod besedo »cabotin«? Cabotin je igralec, ki igra zgolj vloge, v katerih se pokaže z vseh svojih dobrih, ugodnih, prijetnih plati. Cabotinu je le, do tega, da požanje vso hvalo sam. Cabotin je sovražnik teatra prav tako kakor kinematografa. Chaplin je igralec baš nasproten cabotinu.

Čudo v Charlieju je, da ume složiti ljudi, ki so raznih misli in nazorov. V njem se ljudje razumejo, čeprav so si docela tuli med seboj.

Charlie je dobronik človeštva. Vzlic svoji edinstveni popolnosti še vedno napreduje. Prišel je iz angleškega music-halla. V Chaplinu je vsebovan ves film, film za vse. Charlie je čudo.*)

Chaplinova mladost. Filmska karijera.

Charles Spencer Chaplin se je rodil 16. aprila 1889. Njegov manager Al. Reeves trdi, da je Charlie zagledal beli dan v Londonu, komik sam pa zagotavlja, da mu je rojstni kraj Fontainebleau pri Parizu. Kdo ima prav, ne ve menda nihče. Chaplinov oče je bil komik-ekscentrik in je užival v londonskih music-hallih velik sloves. Mati mrs. Hannah Chaplin je pela na manjših odrih. Charlie sam, ki svojo mater obožuje, trdi, da je bila mnogo večja umetnica od njega.

Oče mu je umrl, ko je bil Charlie še dete. Da se preživi, je moral pomagati materi na odru. Poskušal pa se je tudi v samostojnih kreacijah. Nad 14 mese-

*) Lucien Wahl, »Predgovor« knjižici »Robert Florey Charlie Chaplin. Ses débuts, Ses films, Ses aventures.« Publication Jean - Pascal, 3, Rue Rossini (IX e), Paris. Cena 6 frankov.

cev je igral grooma Billyja v »Sherlocku Holmesu«, nato se je vrgel na burko, na ples in petje. Tista leta so bila težka: bili so dnevi, ko niso imeli ne Charlie, ne njegov starejši polbrat Sydney, ne mati niti koščka kruha za obed.

ca. Čez dan, ko je bil prost, je študiral v svoji siromašni sobici medicino in čital Schopenhaura.

Karnova grupa te mnogo potovala, sprva po kontinentu, pozneje v Ameriki, in ž njo tudi Chaplin. V Franciji je vi-

*Ameriška karikatura: Chaplin — Napoleon in Raquel Meller —
Josipina Beauharnais.*

Čestokrat, kadar je bila mati brez službe, so imeli vsi trije le en par čevljev in eno žimnico. Spomin na tiste dni bede, bolezni in stradanja je Charlieju še danes bolesten; prestano trpljenje je zarisalo v njegov vedno otožni obraz neizbrisne sledove.

S sedemnaistimi leti se je priključil pantomimski grupi Freda Karna. Angleška pantomima je nekaj posebnega in stavi na akterja velike zahteve. Kdor hoče doseči uspeh, mora biti ne samo dober igralec, nego tudi spreten plesalec, izurjen žongler in zabaven klovn. Največji triumf je Chaplin doživel v burki »Noč v londonskem klubu«. Posebno so mu bile pri srcu vloge pijan-

del nekatere Linderove filme, ki so ga tako navdušili, da se je sklenil tudi sam poskusiti v filmu. Leta 1910. je odšel v Newyork, kjer so ga komični filmi družbe »Biograph« še bolj utrdili v njegovi nameri: prenesti na platno to ali ono pantomimo svojega obširnega repertoarja. Charlie je bil takrat še dokaj naiven: menil je, da je za filmanje potrebna zgolj kamera in da se snemanje vrši le v prosti naravi. Sicer pa tedaj ni imel prilike, ne časa, da bi uresničil svoje sanje. Moral je odpotovati v Kanado, pozneje pa nazaj v Evropo.

Njegovi početki spominjajo mnogo na Molièra, ki je romal širom Francije in oblikoval svoj genij z bufonerijami la-

ške komedije. Charlie Chaplin pa naličuje Molièru še v nečem drugem. Kakor veliki francoski komedijograf, je tudi on prisluškoval vsakdanjemu življenju, ki mu je dajalo konture za njegove pantomime. Če je v krčmi naletel na kak groteskni tip, ni miroval prej, dokler ni dobljenih vtisov po svoje reproduciral na odru. Pripovedoval je n. pr., kako je nekoč v restavrantu opazoval moža, ki je stal nekaj korakov pred njim, se vpljudno nasmihal in pozdravljala. Meneč, da velja ljubezniivi pozdrav njemu, je prijazno odzdravil. — tedaj pa je opazil, da je bila neznančeva ljubeznivost namenjena devoijki, ki je sedela za njim. To scenico srečamo že v enem prvih njegovih filmov in pozneje tudi v »Lovu za zlatom«, kjer jo je stopnjeval malone do patetičnosti.

Prvič se je Chaplin poskusil v filmu koncem leta 1912. v Ameriki, kamor je odšel z manažerjem Fredom Karnom. Njegov prvi film je imel naslov »Making a Living«, izdala ga je družba »Keystone Studios«. Njegov prvi režiser je bil Mack Sennett. Za to družbo je nastopil Charlie v kakih 40 manjših burkah. Naslednje leto ga je angažirala chikaška družba »Essanay«. Najpomembnejše njegovo delo te dobe je »Carmen«. Leta 1915. je potekel kontrakt, nakar se je Chaplin pogodil s firmo »Mutual«, za katero je nastopil v dvanaistih filmih. Njegova partnerica je bila Edna Purviance.

V prihodnjih šestih letih je Charlie produciral le enajst filmov. Takrat šele so se jele oblikovati konture njegove velike pojave. V septembru 1917 je sklenil pogodbo z družbo »First National«, ki mu je garantirala en milijon dolarjev za osem filmov. Pred desetimi leti se je svota zdela bajno visoka; danes zasluži Chaplin pri vsakem filmu, ki ga izdajo »United Artists«, povprečno po tri milijone dolarjev. Januarja 1918 je začel snemati svoje »Pasje življenje« (A Dog's Life), na katerem je delal 90 dni. Naslednji njegov film za »First National« je bil »Shoulder Arms« (Charlie kot vojniki), ki je doživel ogromen uspeh. Tretjič je nastopil za družbo v »Sunnyside«, leta 1919. pa je izdal »A Day's Pleasure«. Toda največji uspeh je doživel s »Kidom«, v katerem je prvič nastopil mali Jackie Coogan. To je bilo njegovo poslednje delo produkcije 1920. Naslednje leto je vrtel »The

Idle Class«, nakar je odpotoval v Evropo na oddih. Vrnivši se v Ameriko, se je nemudoma vrgel na delo in izdelal dvoaktovko »Pay day« (Dan plačila).

Naposled je izvršil še svoj zadnji, osmi film, ki mu ga je nalagala pogodba s »First Nationalom«: »The Pilgrim« (Rimar). Delo je bilo dovršeno 25. septembra 1922. V njem nastopajo Edna Purviance, njegov polbrat Sydney Chaplin, Mack Swain, Henry Bergman, ki je Chaplinov najboljši prijatelj in se ne udejstvuje le kot igralec, temveč tudi kot scenarist (pisatelj filmskih librettov) in gagman*. Še isto leto je Chaplin sklenil ustvariti lasten dramatičen film. Napisal je scenario za »A Woman of Paris« (Pariška metresa), v katerem samne nastopa, nego vodi zgolj režijo. Naslovno vlogo je igrala Edna Purviance, njen partner je bil Carl Miller, intrigant pa Adolphe Menjou. Chaplin je film delal 10 mesecev; izšel je septembra 1923 v nakladi »United Artists« in v Ameriki ni doživel bogzna kakega uspeha. Mnogo bolj pa ga je znala ceniti Evropa, ki je v edinstveni Charliejevi režiji odkrila novo, dotlej še nepoznano plat Chaplinovega univerzalnega filmskega genija.

Pomladi 1924 je Charlie proučeval scenario za »The Gold Rush« (Lov za zlatom), na katerem je delal polnih štirinajst mesecev. V Newyorku so film začeli predvajati septembra 1925. Ker je izgubil svojo prejšnjo dolgoletno partnerico Edno Purviance (njen uspeh v »Pariški metresi« je bil tolik, da jo je takoj angažirala neka druga firma), si je Chaplin izbral za svojo leading-lady mlado Lito Grey. Pozneje se je, kakor znano, ž njo poročil, in ker ni hotel, da bi njegova žena igrala v filmu, je začel film snemati vnovič s partnerico Georgijo Hale.

Po povratku v Newyork oktobra 1925 je začel Chaplin iskati ideje za svoj novi film. Sprva se je ogreval za »Klub samomorilcev«, nato za »Dandyja«, naposled pa se je odločil za »Cirkus«. Ker se mu je tudi njegova druga partnerica izneverila (Georgijo Hale je namreč v tem angažirala za dobo petih let družba »Paramount«), si je izbral za partnerico Merno Kennedy šolsko prijateljico svoje žene. Proti koncu lanskega leta je dovršil sedem dejanj ter je upal, da bo film marca 1927 že zagledal beli dan.

* Gagman se v Ameriki imenuje oni, koga naloge je iskati vedno nove komične in groteskne domisleke in ideje, nazvane »gag«.

Med tem pa je nastala znana afera z njegovo ženo, ki ga je silno potrla in mu onemogočila sleherno delo. Ves zdvojen in živčno strt je ostavil Hollywood in se zatekel iskat pokoja na svoje malo posestvo daleč od filmskega mesta, kamor nimajo dostopa niti najboljši njegovi prijatelji.

Chaplin se je nekaj časa pečal z mislijo, da bi igral Napoleona. Ali kakor že večkrat se je tudi to pot skesal. Takrat še ni vedel, da pripravlja film o Napoleonu tudi Abel Gance. Ko je to zvedel, je svoj načrt definitivno pokopal

Charlie kot zasebnik.

Kadar se zvečer okoli enajstih po končanem delu, pripoveduje Robert Florey, podam k »Henryju«, v kavarno kjer se shajajo hollywoodski umetniki, naletim često na Charlieja, ki jo ponajveč

Charlie odhaja... (»Lov za zlatom«).

sam, brez spremstva ubira po poti, kdor ga pozna le iz filma, bi ga težko prepoznal; na glavi ima širokokrajni mehak klôbuk, ogrnjen je v ohlapen površnik — v Kaliforniji so noči strupeno-hladne, široke modne hlače pa mu malone docela zakrivajo noge, obute v majčkene čevljičke na gumbce. Tako sem se nekega decemberskega večera vračal iz Graumanovega kina »Egyptian« in hitel v našo kavarno. Tedaj zagledam nekaj korakov pred seboj dobro znano pojavo.

Instinktivno sem zadržal korak in čudna melanholija me je prevzela. Bila je gosta megla in Chaplin je tiščal roke v žepu. Tiho je stopal, ovratnik je imel zavihan in v svojem širokem plašču se je zdel kot otrok, ki si je ogrnil očetovo suknjo...

Na vogalu ulice Cherokee se je primerilo nekaj pomembnega. Charlie je srečal psa, velikega psa bogzna katere pasme. Sedel je na tleh in čakal bogve česa, Charlie je obstal. Našel je nekoga, ki se je mogel z njim pogovoriti. Poklical ga je k sebi in pes je gotovo spoznal v njem prijatelja, zakaj dal mu je tacco. Ne vem, kaj je Charlie z njim govoril, toda ko sem ga dohitel, mi je dejal: »Greste k Henryju? Pojdiva skupaj!« Dve minuti kasneje sva bila v kavarni. Ali namestu da bi vstopila pri glavnem vhodu, sva šla skozi kuhinjo, zakaj Charlie je imel seboj gosta — psa. Ukazal je kuharju, naj mu dobro postreže, nato ga je ljubeče pogladil po glavi in pes mu je vnovič dal tacco. Ostavila sva psa v kuhinji in ko sva jo merila proti kavarni, mi je Charlie dejal:

»Ta pes me pozna. Često me čaka na vogalu ulice Cherokee in tudi nocoj sem čutil, da je lačen... Razumeli boste da ga nisem mogel prezreti. Povabil sem ga na večerjo.«

Anekdote.

Jean de Limur pripoveduje o svojem prvem srečanju s Chaplinom:

— Prvi vtis, ki sem ga dobil o njem, je bil njegov glas, glas o katerem milijoni njegovih oboževalcev ne slutijo, koliko muzike je v njem. Spominjam se dražestne epizode: Bilo je v Benetkah, v letu premirja. Princeza Muratova je posetila Gabrijela d'Annunzija in zvečer smo se vsi trije podali v gondolo. Marija Muratova je govorila s poetom. Njen glas se je utrinjal v noč kakor biserne kapljice z gondolierjevih vesel, mehko, blagozvočno, z neizrekljivo prelestjo. In ko je utihnila, je d'Annunzio po spoštljivem premolku dejal: »Princeza, hotel bi, da bi mogel poljubiti vaš glas.« Zdi se mi, da je Chaplinov glas tiste barve, da bi ga neštete žene hotele počastiti s poljubom. Zakaj v tisti minuti, ko sem začul njegovo dobrodošlico, še preden sem Charlieja videl, me je prevzel oni daljni spomin iz Italije. In spoznal sem prvi neznani Chaplinov čar.

— Drugi vtis je bil njegov nasmeš, nasmeš, ki ga platno le redko poda v

vsej njegovi čudoviti sugestivnosti. V Chaplinovem nasmehu je vsa njegova duša: njegova melanholija, njegova navlnost, njegova mladost, njegova iskrenost, njegova čuvstvenost; komponente njegovega genija. A hkrati kolika otožnost, kaka tragika v tem nasmehu: vse ono, kar nas obhaja v misteriju njegovih oči, v sodoživljanju ž njegovo dušo, ki je tisočkrat prevelika, da bi se mogla kdaj docela izživeti. »Ali morete,« mi je rekel nekoč »ali morete pojmiti smrtno tesnobo, ki me vsako jutro stisne za grlo, ko stopim v šaro v ateljeju in se zgrozim nad neizmernostjo naloge balazza?« Te besede, ki jih je spremljal otožen nasmeh, so me presunile do dna: zazrl sem se Charlieju v oči in v mislih sem videl *njega* sredi porušenih kulis, strtega, sključenega na tleh nalik zavrženi marioneti s črno melono na glavi, z velikimi razdejanimi čevlji, zakrpanim preživelim suknjičem. Njega Charlieja, z rokami sklenjenimi na tradicionalno paličico. Charlieja ki je umrl na tleh ob oknu, svetu zaprtem. Zamislil sem se v tragično usodo moža, ki se mu grohoče veš svet. In spoznal sem drugi njegov čar: neizmerno njegovo melanholijo.

— Tretji vtis, ki sem ga dobil o Chaplinu, je njegova čudovita majhnost. Vse na njem je miniaturna: njegove ekspresivne nemirne roke, njegove noge, kojih prsti, obrnjeni nalahno navznoter, se zde kot prilepljeni k tlor. njegovi harmonični a drobni udje, vedno gibljivi kakor njegova misel, vsa njegova pojava skratka, vsa — izvzemši glavo. O, njegova glava! Vedno jo nosi visoko, ponosno pokonci. In njegovo izmučeno čelo, ki padajo po njem razmršeni kodri krtačastih las. Meni je njegova glava do godek.

Ko Charlieja ne bo več...

Ko njega ne bo več, ne bodo ostali človeštvu le tucati filmov, ki jih je vrtil za Keystone, Mutual, Essanay, First National in United Artists. Ostala bo za njim gigantska zapuščina, neizdana dela, današnjemu svetu docela nepoznana.

Utegnete si misliti: »Lov za zlatom« je vrtil štirinajst mesecev. »Cirkus« nad eno leto. Šest do sedem tisoč čevljev je vsakega teh filmov, on jih je posnel na stotisoče. Ostalo je Charlie shranil in skrnil pred javnostjo. Le časih, kadar je dobre volje, pokaže svojim in-

timnim prijateljem to ali ono sceno, ki ni namenjena navadnim smrtnikom. Tako sem imel priliko videti košček filmskega traku, naslovljen »The Suicide« (Samomor), fragment enega novejših njegovih filmov, mojstrovino izredne kvalitete. Evo na kratko njegove vsebine v vsej strahotni priprostosti:

... V Londonu, na sveti večer, Charlie, skitalec, sameva na klopi ob Themsi. Tudi on slavi sveti večer, po svoje: s slastjo gloda košček kruha, ki ga je našel nekje, ukrad sestradanim ptičkam. Tedač vzbuji njegovo pozornost velikan, ki hiti po stopnicah dol k obali. Obupanec Charlie, najnesrečnejši človek pod solncem, za njim Velikan pograbl skal in si jo priveže z vrvjo okoli vratu. Nato se pripravi, da skoči v vodo. Charlie ga ustavi. Charlie, vagabund s praznim želodcem in premrlimi nogami, Charlie brezokrovnik, brez denarja, brez prijateljev Charlie brez ljubavi in brez nade, Charlie ga skuša zadržati... Charlie mu prigovarja... Charlie mu razlaga lepoto življenja, a oni ga ne posluša. Odločil se je bil, da pojde v smrt in razkačen si natakne zanko okoli vratu. Še enkrat ga Charlie ustavi, toda oni ga sune stran, Charlie se uda in rezignirano motri velikanovo početje. Oni stoji tik pokraj njega in ko si zatakne vrv za vrat, se Charlie niti ne zave, da je konopec objel tudi njegovo glavo. Charlie je zvezan s samomorilcem! Oni se skloni, hoteč se preveriti, če je kamen pritrdjen. Pri tej gesti se mu glava izmakne iz zanke in Charlie ostane sam privezan na skalo; in ko sune naposled oni kamen v globino, je skala potegnila le Charlieja v smrt. Velikan sprva ne razume, kaj se je pripetilo; nakrat pa bruhne v smeh in se vrne nazaj v življenje, nesrečni Charlie pa odide v Brezdanjost!

Chaplinova avtokarikatura s podpisom.

Višnjan:

Vrtnice.

Pri nas je pravilno negovanje vrtnic še vedno premalo popularno. Pisec teh vrstic se bavi že več desetletij z vzgojo vrtnic in to lepo vrtnarsko panogo dobro pozna. Čul pa sem uprav neverjetne domneve o naših rožah. Nekdo je trdil, da nastane vrtnica rožnate barve s cepitvijo bele na rdečo, kar pa je v vrtnarskem svetu prazna vera. Nekdo drugi mi je že pred leti označeval, da so v Nemčiji vzgajali vrtnico višnjeve barve, in sicer tako, da so cepili rdeče vrtnice na hrastovo podlago. No, človek, ki je besedoval o takih »iznajdbah«, je dokazal pred strokovnjaki, da mu je botanika španska vas, zakaj hrast in vrtnica si nista niti zdaleka sorodna in je vsaka uspešna medsebojna cepitev izključena. Modrih vrtnic še nimamo, razen v porbožnih željah vseh, ki se pečajo z vzgojo teh zlahtnih cvetlic. Kdor bi jo prvi vzgajal, bi si bil pridobil med vrtnarji svetoven sloves.

Nove vrste vrtnic vzgajamo edino le iz semen. Pri tem pa moramo postopati tako-le:

Krasoto rožnega cveta — kakor cvetja sploh — dajejo raznobarvni cvetni listi. Ta cvetni venec vabi tudi žuželke, ki s svojimi obiski oplode cvet. Vrtnice so dvospolne. Ako odstranimo še napol razvitemu cvetu (slika št. 1) vse

Slika št. 1.

cvetne liste, ostanejo na cvetni bilki samo še prašniki in v njih sredini pestiči — (slika št. 2).

Prah ali pelod oplodi brazdo pestičev in tako nastane seme. Iz semena vzklije nova, mlada rastlina, ki ima seveda iste lastnosti, kakor jih je imel prvotni cvet. Zdaj odstranimo, oziroma

Slika št. 2.

ma porežimo prav vse prašnike, preden je nastopila v cvetu samem naravna medsebojna oploditev, kar je bistvenega pomena (zato bodi cvet še nerazvit), tako da ostanejo na bilki le še pestiči v sredini (slika št. 3). S po-

Slika št. 3.

vsem tuje vrtnice, ki se bodisi po barvi ali pa po obliki cvetov razločuje od oskubenega cveta, prenesimo cvetni prah (pelod) in tako oplodimo pestiče s tujim pelodom. Od pridobljenega semena se lahko nadejamo nove vrtnice.

Kako lahko se nam zdi tako postopanje: res pravo igrakanje! Ali uspeh je vendarle silno redek.

Od sto in sto na ta način vzraslih mladik jih je kaj malo, ki bi pokazale take znake, da bi jih dalje gojili, razmnoževali in razvijali.

Način, kako se umetno oplojuje cvetovi vrtnic, naj pa opišem prav na kratko, ker za daljšo razpravo ni pro-

stora. Morebiti se bo lotil zanimivega opravila kak ljubitelj rož med našimi čitatelji. Meni sreča ni bila mila, dasi sem se pred leti z veseljem ukvarjal z umetnim oplojanjem vrtnic. Pripravimo si v mesecu rožniku rožni cvet, kakor sem ga spredaj opisal. Poznejši čas pri nas ni več ugoden, ker plod do pozne jeseni ne bi dozorel. Ko smo odstranili vse barvaste cvetne liste in postrigli vse prašnike, imamo le še šopek pestičev v sredini. Od druge vrtnice, ki pa ima že bolj razvit cvet, odrežemo z ostrim nožem skupno vse prašnike in pestiče. Vse to je kakor na tanki ploskvi. Iz sredine pa previdno odstranimo pestiče. Ostanejo nam le še prašniki, podobni majhnemu venčku.* Zdaj pritrdimo venček na pripravljene pestiče, in sicer tako, kakor da bi že preje bili skupaj. Tuji

Slika št. 4.

prašniki oddajajo nalik ovratniku pestiče, ki naj jih oplodijo. Prav nalahko in previdno prevezemo z drobnim bastom (ali nitko) navzkriž prašniški venček, da prehitro ne odpade; vse skupaj pa zavarujemo še s prav pozornim pajčolanom, da zabranimo dostop žuželkam. Tako je delo končano.

Tako delata dva svetovno znana vzgojitelja, ki sta o tem pisala v inozemskih strokovnih listih. Pisec je sam preizkusil ta način in dognal, da je zelo lahek. Drugi dosežajo uspehe na ta način, da samo nabrani pelod prenašajo s čopiči na brazde pestičev, ko so le-te za to zrele, t. j. ko imajo sprejemljivo sluzo. Ostalo pa je pri vseh enako.

Plod dozori do pozne jeseni. Ni pa tako živo rdeč, kakor sad naših šipkov po logih: večji je, večkrat temnorjav ali celo zelen.** Seme je vzlic temu kaljivo. Nikakor ne smemo pridobljenega semena posušiti. Posušeno seme namreč šele čez leto dni vzklije v prsti. Izluščeno seme posadimo takoj v primerne posode in v rahlo ilovnato peščeno prst. Posode pokrijemo, da ne pridejo miši do semen. Zakopljemo

jih v prst čez in čez. Tako semenje prezimi in prvo pomlad že skali, če ga je kaj kaljivega, kar je zopet vprašanje zase. Mladike presadimo spomladi v gredo, ki smo jo v jeseni dobro pognojili. Presen gnoj škoduje nežnim

Slika št. 5.

rastlinam prav tako solnce. Če jih namreč obžge, se zasenčijo, dokler niso dovolj krepko zrasle. Z olesenelimi mladikami cepimo »na zeleno« šipke, ker bi morali sicer predolgo čakati na cvetje, če bi vzgajali mladike do cvetja. Cepljenje cveto v enem letu. Uspeh bo pač le skromen, neprijetnih razočaranj obilo, ali bodri nas upanje, da nam morebitni uspeh ves trud poplača.

Dandanes prednjačijo Američani in Angleži v negovanju vrtnic. Zaslovel je tudi lyonski vzgojitelj Pernet, ki je imenoval po sebi neko vrsto križank; Nemci jih imenujejo Lutea hybride. Te so najlepša vrsta barvnih vrtnic, med njimi pa je najlepša Wilhelm Kordes, imenovana po vzgojitelju Nizozemcu. Barve je kapucinsko rjave in rdeče na zlatorumeni podlagi, t. zv. terakota barva. Vzgojenih je bilo že več kot šest tisoč poimenskih vrtnic, tako trde strokovni listi, a dve tretjini sta že izginili iz prometa. Svetovne trdke, ki se bavijo zgolj z vrtnicami, imajo v svojih cenikih okrog dva tisoč imen, ki so vsa priporočljiva. Pa tudi to je mnogo preveč. Vsako leto se pojavi par sto novosti, ki jih hvalijo na vse pretege, a večina jih kaj kmalu izgine iz prometa. Dobri sta zgolj dve ali tri iz vsakoletne produkcije.

Vrtnic višnjeve barve tedaj še nimamo. Pri vzpenjalkah jih je par, ki naj bi bile modrikaste, a čiste, jasne modre barve ni nikjer. Zato pa imamo dovolj drugih, uprav bajnih barvnih kombinacij.

* Slika št. 4.

** Slika št. 5.

A. M.:

Po Franciji in Belgiji.

XI.

Iz Ganda v Ostende.

Vožnja iz Ganda v Ostende je vožnja skozi zapadno Flandrijo. Pokrajina se ne spremeni mnogo. Njive in travniki so tu obdani z malimi jarki; ob njih so v vrstah zasajena mlada drevesca, med njimi obilo jelš. Hiše stoje povsod raztresene po polju; tudi tod so majhne, ali prijaznejše, ker so pobeljene. Toda ne, prehitro sem se pohvalil; tudi tu je, kakor v ostali Belgiji, mnogo mnogo umazano rdečih, kakor da so iz sirove opeke.

V pokrajini se pojavljajo drevoredi visokih, ali visoko navzgor obsekanih dreves; pričajo očitno o pomanjkanju gozda v zapadni Flandriji. Ti veliki drevoredi preprežajo ravnino na vse strani in so najmarkantnejša oblika pokrajine; za njimi se zniža nebo do zemlje in kipeče oblike mogočnih drevesnih vrhov so najživahnejši element pokrajine ter ostanejo v spominu kot nepozabno znamenje, kakor griči s cerkvami na Slovenskem.

Nekako na polu pota je Bruges, po flamsko Brugge. Pravilo, da je zares mrtvo mesto, ki se ni moglo kot Gand na moderen način uvrstiti v novo gospodarsko tehniko. S proge pa se vidijo ravno najponosnejši spomeniki stare slave; prav kakor v Gandu kipijo iznad hiš mogočni stolpi, vsak zase kot temna, mrka trdnjava, ki se zaveda, kako trdno stoji in kolikim daje moč in zaščito. Vmes je videti ogromne grebene in stolpe starih cerkva: stara Flandrija stoji tudi tu še.

V vlaku je domača nedeljska publika. Pogovarjajo se skoro le francosko; služkinja vis, a vis bere flamski prevod Montepina: Het Blumenmuis, kar pomeni cvetličarko. Tu smo očitno v najbolj flamskem delu dežele; celo železničarji si tu dajo znake po flamsko. Kondukterji so skoro kot v Italiji, mladi fantje elegantni in okretni; tudi v belgijski uniformi se človek lahko postavlja; nizka, nazaj na teme pomaknjena čepica z velikim ščitcem učinkuje elegantno in fantovsko hkrati.

Ostende. Pred kolodvorom reklama za hotele, česar dosel na potu še nisem opazil. Mlad dečko me popade in me hoče z neverjetno vsiljivostjo, kakor je običajna pri ciganih na našem jugu, pridobiti za svoj hotel. Okrog tr-

ga pred kolodvorom stoje hoteli, združeni s kavarnami in restavracijami, kar po vrsti. Stopim kar v enega brez izbire in dobim sobo v tretjem nadstropju za 25 frankov. Hotelir pravi, da je še srečen slučaj, da sem tako lahko dobil sobo, ker je sedaj v Ostendeu vse odano in se imam zahvaliti le srečnemu naključju, da nekdo, ki je sobo naročil, še ni prišel ob domenjenem času.

Ostende ima sicer 45.000 ljudi, ali razpored mesta je tako enostaven, da je orijentacija silno lahka. Izpred postaje drži v mesto velika, ravna glavna cesta, ki gre brž pri kolodvoru čez morski kanal z jadrnicami. Na cesti je bila prav tu res velika množica ljudi in daši je bilo nedeljo zvečer že okrog polsedme, so bile vse številne prodajalne odprte. Gledam množice in izložbe, preobložene z vsem mogočim, kar se pojavi od nekd godba, nevelika civilna muzika, in jo mahne po glavni cesti, očitno proti morju. Vsa množica se zgane za njo in maršira veselo po cesti. Ljudi je toliko, da preplavi živa reka tudi sredo ceste; vse je videti tu, gostje, nedeljski izprehajalci, meščanstvo brez izbire. Muzika svira lahkotne marše, koraka se strašno prijetno; pisana množica se je samo toliko razredčila, da le mogoče vmes pogledati fasade hiš in izložbe prodajalen, ki jih je v vseh ulicah, kar jih je videti spotoma, toliko, da jih več res ne gre v hiše. In vse bogato založeno, vse odprto. S hiš vise zastave, ljudje gledajo veselo in se menijo sila živahno; vesela dežela to, zapadna Flandrija. Vprašam gospoda, čemu zastave in godba, pa mi pove, da je v Ostendeu vsako nedeljo tako. Pogledam ga malo neverno, pa mora že zadostovati. Naposled godba zavile na desno, na prostorni trg Place d'armes ali Wapenplaats in tam utihne; publika pa ostane na cesti. Vidim, da je cesta polna v obeh smereh in kavarne so polne ter restavracijski prostori pred velikimi hoteli. Ali morja še ni videti.

Bikoborbe na Španskem.

Bikoborbe, ki so danes specifična last španskega naroda, so bile znane že starim Grkom in Rimljanom. Kakor so imeli v drugih deželah viteške turnirje, tako so se vršile na Španskem bikoborbe. Bile so v prvem času privilegij viteškega stanu. Kot take jih najdemo že v 12. stoletju. Pod Filipom IV. je krvavo klanje doseglo tako stopnjo, da se mu je

Bikoborec

njegov naslednik Filip V. odločno uprl in igre reformiral. Posihmal niso nastopali kot bikoborci plemenitaši, marveč mladi moške iz ljudstva. Bikoborba je postala običajna in življenjski poklic pogumnih toreadorjev.

Skoro vsako premožnejše mesto na Španskem ima svojo areno na posebnem trgu, Placi de Toros. Arena ima podobo amfiteatra. Največji trgi za bikoborbe so v Sevilli, Valenciji in v Madridu. Madridska arena ima prostora za 12 do 14 tisoč gledalcev.

Bikoborba je zelo dramatična in se razvija v hitrem tempu. Redkokdaj ostane bik več nego dvajset minut živ v areni. Lahke in težke telesne poškodbe, zlasti zlomljena rebra, so čisto navadna stvar pri teh krvavih igrah. Številno poginjajo pri bikoborbah tudi konji, vendar je bilo prejšnje čase v tem pogledu več žrtev nego danes, ko se uporabljajo v areni le stara kljuseta. Prej so gnali biku nasproti mlade iskre konje z zavezanimi očmi. Žival ni ne videla, ne slutila, kdaj jo bo razkačeni bik popadel in nabodel na roge ter ji razparal trebuh.

V srednji in južni Španiji ter v Barceloni se vrše corridas de toros, kakor imenujejo Španci to vrsto zabave, vsako leto od Velike noči do novembra. Predstave so vsako nedeljo in vsak praznik, večinoma popoldne od 4. do 6. ali pa od 5. do 7. Poleg pravih bikoborb pa poznajo Španci še neke druge, manj krvave prireditve, novilade, pri katerih nastopajo deloma neizvežbani bikoborci, novilerji. Bore se z nedoraslimi biki. V severni Španiji in v Kataloniji so krvave igre že bolj redke. Produkcije se ne vrše redno, ampak le ob posebnih prilikah.

Cirkusov in trgov, kjer se vrše krvave igre, so našli v Španiji okrog 200; poleg tega se pa vrše bikoborbe ponekod kar na odprtih prostorih. Cirkus, v katerem se merita žival in človek, je okrogel. Borišče (redondel) loči od gledalcev poldrugi meter visoka ograja. Sedeži se dvigajo v obliki galerije. Spodaj, na dnu, sede manj imoviti sloji, v višjih vrstah pa bogataši. Naval na vstopnice je posebno pri večjih bikoborbah, kjer nastopajo borilci s trofejami, zelo velik.

Živali za krvave scene prihajajo večinoma iz Andaluzije. Posebna razpodišča skrbijo, da se pasma ohrani pri čisti krvi in da se ne pomeša s križanjem. Bik, namenjen za areno, ne sme biti preko pet let star ter ima navadno ceno 1.000 do 1.500 peset. Najprej ga dobro nakrmijo in napasejo, potem ga vperežejo med dva vola in s trakovi ozaljša-

nega ga vodijo na kraj bikoborbe. Tako je bilo zlasti v starejših časih, ko so bile razmere povsem patrijarhalne. Danes skrbi za prevoz bikov tudi železnica, ki prevaža živali v železnih kletkah.

Preden se bikoboba začne, zapro bika v temnico, imenovano torilo, ki stoji poleg vsake arene. Bik se v temi razvname in plane razdražen v cirkus.

Tudi bikoborci so navadno doma iz Andaluzije ter izhajajo ponajveč iz preprostejšega ljudstva. Kot poseben znak svojega poklica jih krasi čop las ob sencih. Količkanj spreten bikoborec zasluži vsaj 15.000 peset na leto. Priljubljeni prvaki in izvoljenci, espade, pa zaslužijo čisto tudi 10kratno vsoto. Znani Rafael Guerra, imenovan Guerrita, iz Kordove je samo v eni sezoni ugonobil 225 bikov, zaslužil ogromen denar, postal milijonar in umrl kot velik gospod. Tipičen primer, kako lahko obogati torero, nudi slučaj Antonia Fuentesesa. Mož si je nakopičil ogromno premoženje. Najslavnejši bikoborci našega časa so: Sevilec Bombita, Vicente Pastor in Gallito. Glasoviti Machaquito je našel l. 1911. smrt v areni.

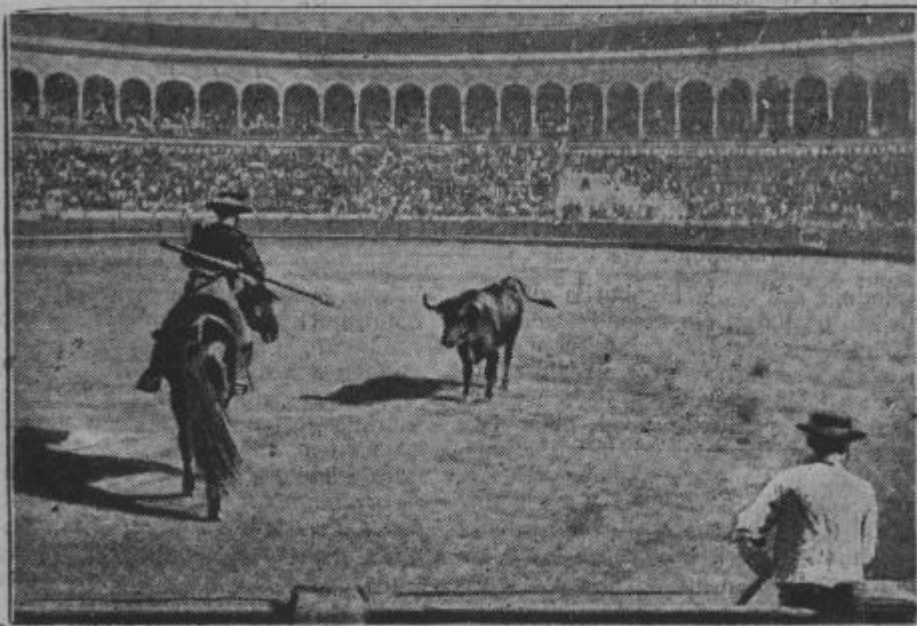
Bikoborbo vodi vedno zastopnik upravne ali lokalne oblasti. Znamenje za začetek predstave dá z robcem. Navadno udarijo pavke in zadonijo trobente. V cirkus prikorakajo mestni slugi v

starošpanski noši. Posebno pozornost vzbuja vedno prihod borilcev, tako zvalne kvadrilje, katero sprejme godba s kakim bojnim maršem. Na čelu kvadrilje gredo espade ali matororji, za njimi stopajo pribočniki, ki morajo vskočiti, če se pokaže potreba. Slede jim banderili in pikadorji na konjih. Sluge z vprego skrbje za čiščenje arene. Mrtva žival se naloži na nekakšno brano in se potegne iz cirkusa.

Kvadrilja se pokloni pri vstopu v aredo voditelju bikoborbe, ki vrže matororjem ključ od temnice, kjer čaka zaprti bik. Nalašča zato določeni torinero odpre vrata in bik plane v areno.

Predstava ima tri dele. Najprej izvijajo bika pikadorji, ki ga vabijo k napadu. Pri tem se mu spretno umikajo. Naloga pikadorjev je zasaditi živali v tilnik čimveč pikov. Pikadorji jašejo na konjih, a ne na čvrstih in iskrih živalih, marveč na mršavih, izžetih kljusetih, katere biki razmesarijo že v prvem naskoku. Če se konj zgrudi, priskočijo na pomoč kapeadorji z rdečim plaščem in skušajo bika izmamiti drugam, da se pikador lahko postavi zopet na noge. Mrtvo kljuse se odstrani, krvave madeže pa posujejo s peskom.

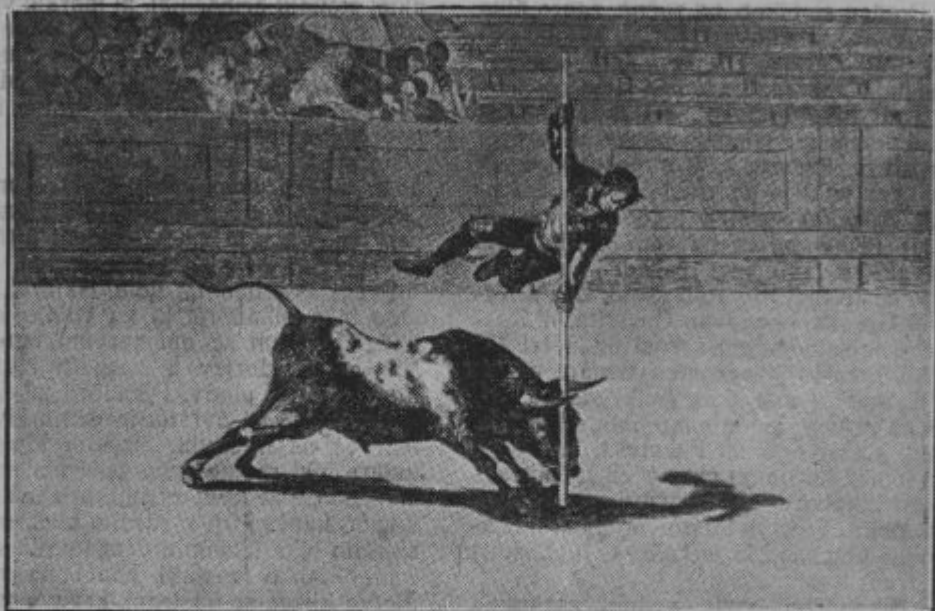
Ko so pikadorji bika dovolj razdražili, se prične drugi del predstave. Nastopijo banderilerji, noseči v rokah banderile,

Bikoborba v Sevilji

katere zasajajo biku v tilnik. Umikajo se napadajoči živali s skoki v stran. Banderile so kakih tri četrt metra dolge osti z zastavicami na koncu. Zabadanje ban-

pi še puntiljer, ki zabode bika z milostnim sunkom. Predstave je konec, mrtvega bika nalože na vozilo in ga odpeljejo iz arene.

Francisco de Go ya: Bikoborba

deril se vrši na več načinov; najopasnejše je od strani in od spredaj. Ta način je najriskantnejši, saj je jasno, da tvega banderiler pri njem svoje življenje. Če se bik napadom upira, bodisi da je utrujen, bodisi ker se mu je polenila kri, poprimejo banderilerji s smolo namazane goreče banderile, katere zasajajo žrtvi v tilnik. Ogenj razvname in razdraži bika do skrajnosti in če postane žival preveč agresivna, jo zopet omamijo z rdečim suknom.

Slednjič da vodja bikoborbe znak za tretji in poslednji čin. Espada nastopi z mečem v desnici in škrlatnim plaščem v levici. Prikloni se pred prezidentovo ložo, se postavi pred žival in jo naskoči. Včasi celo poklekne pred bika, češ, poglej, kako hladno kri imam! Sedaj gre samo še za smrtni sunek, za estocado. Tega mu zada espada na ta način, da teče biku nasproti in porine meč skozi tilnik v prsi. Udarec pa le redkokdaj pogodi žival do smrti.

Še opasnejši način usmrčenja je recibiendo. Tu nastavi bikoborec svoj meč, da se žival zabode vanj z vso besnostjo. Če se napad posreči, pristo-

Bikoborba zahteva od gledalca močnih živcev. Najpretnostnejši prizori pa so tisti, ko padajo izgarani konji. Poskusi, da bi se bikoborbe na Španskem odpravile, so se izjalovili. Sicer je treba priznati, da vsi Španci niso prijatelji teh krvavih iger, a ljudstvo, množica, ima s predstavami svoje veselje in sledi produkciji z napetostjo, pobožnostjo in vdanostjo.

Nekoliko manj krvave kakor na Španskem so bikoborbe na Portugalskem. Tam nastopi v areni pikador v staroportugalski dvorni obleki na paradnem konju. Zastopnik oblasti mu podeli dovoljenje za začetek predstave. Trobente zadone in bik se zapodi v cirkus. Rogovi na glavi so mu oblečeni z usnjem in borilec se večkrat zavilhti čez bikovo glavo na drugo stran, njegovi pomagači pa med tem krotijo bika in ga drže za roge. Preden se igra zaključi, sune espada bika z lesenim mečem, ki simulira smrtni udarec. Žival vprežejo nato med vole in jo ob zvonjenju zvonov in klicanju množice odpeljejo iz cirkusa.

Josip A. Hajnšek:

Stari in novi Stambul.

Carigrad, v maju 1927.

Vsakdo, kdor je bil vsaj enkrat v Carigradu, bo vse življenje hvalil njegovo lepoto, čeprav si je še toliko želel večje snage, tehničnega napredka in

ste, ki mirno srebljajo čaj in igrajo na karte. Turki ima o namreč posebno razvito kvartopirsko strast; v tem jih menda ne prekaša noben narod na svetu. Piješ kavo ali čaj in noga se ti sko-

Pogled izpred Aje Solije na carigrajsko pristanišče.

zapadnjaške udobnosti, ki jo obiskovalci vzhodnih dežel težje bolj pogrešajo, čim dalje potujejo na vzhod. Mimogrede bodi povedano, da se razmere v tem oziru ne prestano izboljšujejo in ne bo dolgo, pa bodo tujci že tožili za zašlimi časi, ko je bil Carigrad vse drugačen: bolj izviren, bolj orijentalški.

Če stopiš po dolgotrajnem potovanju z Orient-expressom čez balkanske ravnine in planjave na carigrajsko postajo, se malce začudiš, ker je kolodvor po naših pojmih dokaj provincijalen in zanemarljiv. Nič ne kaže, da si prišel v tako znamenito mesto. Kajpa, na vzhodu si in veš, da je civilizacija parnih strojev prišla semkaj znatno pozneje. Pa še zdaj so jo zadrževali v razvoju pregloboko vkoreninjeni starinski običaji in verski predsodki.

Kreneš dalje in opaziš kar na koncu železniških tračnic majhne mize in stolce. To je začetek kolodvorske kavarne »Melek tlanzade«. Vsedeš se med go-

rajda dotika železniških tračnic, med katerimi so najznamenitejše proge v Evropi, saj je carigrajski kolodvor važno prometno križišče med Evropo in Azijo, vzhodom in zahodom. Tu so brzi vlaki, ki odhajajo v Pariz, Prago, Berlin. Promet je dokaj živahen; vidiš ljudi iz vseh mogočih krajev; Evropece, ki se vračajo iz Azije in Azijce, ki potujejo v Evropo. Trgovce, diplomate, turiste, pustolovce. Pisan človeški sejem se ti kaže pred odhodom vlakov. A blizu proge mirno kvartajo Turki in pijejo čaj. Njim se nikamor ne mudi...

Če hoče kdo odpotovati v Azijo, se mora z ladjo prepeljati na maloazijsko obal Hajdar Paša (Skutari). Odtod se razpreta mreža azijskih železnic, ki vodijo daleč na vzhod: v Teheran, Bagdad, Bombay. Tu vidiš še pestrejši človeški sejem: poleg zamorcev in temnopoltih Arabcev se gnetejo palestinski Židje, mršavi Saharci, lokavi Perzijci in visokorasli Indijci. Prispeli so v Carigrad po opravkih; nakupili so

si raznih potrebščin in se vračajo z obilno prtljago v svoje kraje.

Kakor v prejšnjih časih, tako je tudi zdaj promet po carigrajskih ulicah zelo živahen in nenavadno pisan. A domačini pravijo, da se ves Carigrad od leta do leta bolj »evropejizira«, kar marsikateremu staremu turškemu rodoljubu ni prav nič po volji. Poglejmo samo v mošeje, ki so ponos Carigrada in ki jih je v prestolici turških sultanov-kalifov toliko, da jih ne moreš prešteti. Vedno bolj propadajo in nekatere se že podirajo. Nihče več ne skrbi zanje. Mladega turškega rodu se je oprijel praktičen duh, vse se poganja za dobičkom, stari običaji se pozabljajo, koranovi nauki imajo vedno manj moči. »Življenje in svet« je že poročalo o usodi Aje Sofije, ki se izpreminja v zabavišče. A to je najznamenitejša carigrajska mošeja, nekdanja Konstantinova cerkev, kjer je po propadu Bizanta in turški okupaciji Konstantinovega mesta zamenjal križ Mohamedov polmesec.

Medtem, ko počasi propada staroturški Carigrad s svojimi napravami in zgodovinskimi ostanki, se vedno bolj širi Beuly, mesto Evropejcev in drugih tujcev. Tu je glavno trgovsko pristanišče, ki je zmerom polno ladij. Povsod, kamor stopiš, vidiš lepe, velike hiše,

banke, trgovine, skladišča, vmes med ulicami pa so krasni parki. Tu komaj občutiš, da si na Turškem.

Tretji del mesta je maloazijski Skutari. Ta del se še najbolj drži v svoji trdovratni turški starokopitnosti. Tu bivajo nekdanji begi in age, častiljivi carigrajski patriciji. Mesto kaže docela turški značaj, vmes pa se vpleta tudi vpliv grškega življa, ki ga je tu veliko. Promet med obeh obalama — hkrati tudi med dvema kontinentoma — opravljajo ladje, ki vozijo približno 20 minut.

Krasno je ob morskem kanalu Bosporju. Tu so najlepši parki, peščena kopališča, vrtovi s pomarančami, smokvami, citronami, oljkami, palmami itd. Navmes so divne vile, sadovi bogastva in razkošja. Kanal je dolg kakih 25 km in širok približno 800—1000 m. Ponoči ga razsvetljujejo reflektorji, tako da lahko ladje plovejo brez skrbi kakor podnevu.

Priznati je treba, da se nova turška vlada, ki se krepko drži v Angori, na vse kriphe trudi, kako bi Carigrad povzdignila in v nemali meri tudi, kako bi njegov tujski promet kar najbolj izkoristila v prid državni blagajni. Glede tega so Turki sicer previdni, a kadar treba, tudi brezobzirni; vsekakor je Carigrad s svojim tujskim in trgovskim

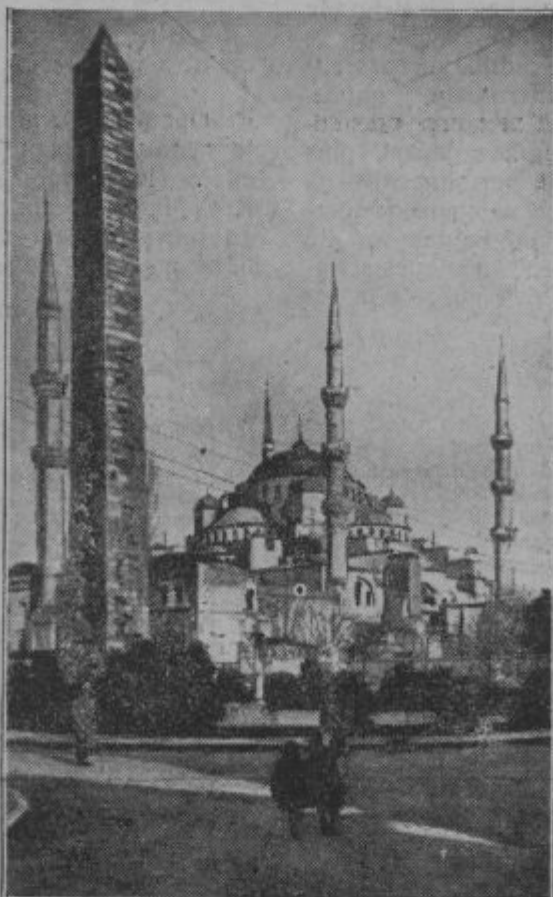

Haidar Paşa (Skutari), maloazijski del mesta.

prometom tudi za novo Turčijo zlata ruda.

Že ponovno so se razširile vesti, da bodo Turki preimenovali Carigrad in mu dali tako v turškem kakor v ino-

zemskih jezikih ime po Kemalu paši, v katerem vidi mlada Turčija narodnega odrešenika. Zgodilo bi se mu tedaj tako kot Petrogradu, ki je danes Ljeningrad.

Džamija sultana Ahmeda.

Majnikova bovla. Odreži precej velikemu šopku prvenca (Waldmeister) cveteče vršičke; nali na to cvetje dobrega belega vina, pridenj še precej sladkorja in neolupljeno, na rezine zrezano pomarančo. To pušči par ur pokrito stati, da se vino navzame prvenčevega vonja, nato ga serviraj v šampanjskih kozarcih. Predolgo cvetje ne sme ostati v vinu, ker postane sicer vino grenko.

Maló nadomestilo za jedilno shrambo so poleti peč, po sobah. Osnaži jih vsega pepela, obloži s časopisnim papirjem, nato še z belim. Potem lahko spravljaš v peč prekajeno in tudi pečeno meso, slanino, surovo maslo, vino, mezgo v ko-

zarcih, okuhano sadje i. dr. Tu je zračno, hladno in ni muh. Celo sveže sadje, zelenjavo in ostanke jedi lahko spraviš v to malo shrambo; pomni samo, da te stvari oddajajo vedno nekoliko vlage in je treba zato papir v pečeh večkrat premeniti.

Čajna esenca. Namakaj v dobrem rumu 24 ur čaj dobre vrste, potem odcedi. Tekočino nalij v steklenjico in jo uporablaj kot čajno esenco. Žlica te esence, zmešana v vroči vodi s sladkorjem, daje na potovanju ali izletih jako dobro pijačo. Seveda piješ lahko tudi mrzlo.

Zuželke se ne zaredé v mesu, če ga potrosiš z zdrobljenim ogljem. Na ta način tudi obvaruješ meso, da ne gnije.

P. V. B.

Francoščina za samouke.

Metoda izgovornega pouka na praktični podlagi.

16

Belgrade, ayant effectué⁹ le raid¹⁰ Paris — Bombay¹¹ et Bombay — Belgrade en douze étapes.¹² Les aviateurs escortés¹³ par une escadrille de chasse,¹⁴ ont effectué⁹ un atterrissage¹⁵ impeccable¹⁶ au camp d'aviation¹⁷ de Zemoun, près de¹⁸ Belgrade, devant¹⁹ plus de²⁰ cinquante mille personnes.²¹

A leur arrivée,²² le capitaine Sondermayer et le lieutenant Bajdak ont été portés²³ en triomphe²⁴ sous²⁵ les acclamations²⁶ de la foule²⁷ jusqu'à la tribune²⁸ officielle.²⁹

(Quotidien, 10. 5. 1927)

- ⁹ (ɛʒ-tɛfɛktɛ) izvršivši
effectuer (ɛfɛk. ɛ) izvršiti, izvesti
¹⁰ (ɛd) [angl. beseda] pohod, polet
¹¹ (bɔmbɛ) mesto v Indiji
¹² (z-du-zetap) v dvanajstih prestopih, postajah
¹³ (ɛskɔrtɛ) spremljani
escorter (ɛskɔrtɛ) spremljati
¹⁴ (ɛskadrij-dəʃas) lovska eskadrilja, oddelek lovskega letala
la chasse (laʃas) lov
¹⁵ (atɛrɪsɑʒ) pristaneč
¹⁶ (ʒpɛkablɪ) brezhiben
¹⁷ (a-davjasjɔ) tabor od letalstva, letališče
¹⁸ (prɛ-də) poleg, blizu
¹⁹ (dɑvɑ) pred
²⁰ (ɔli dɑ) več kot
²¹ (ɛrsɔn) osebe
²² (alɛ-rarivɛ) pri njih pri hodu
²³ (ɛ-tɛtɛ-pɔrtɛ) so bili nešeni
porter (pɔrtɛ) nositi
²⁴ (ɛ-triɔfɪ) v zmagočnem izprevedu
²⁵ (su) pod, med
²⁶ (aklamasjɔ) vzkliki
²⁷ (fɔl) množica
²⁸ (tribɔn) tribuna, oder
²⁹ (ɔfi-sjɛl) ž. uradna
m. officiel (ɔfisjɛl)

18). Razlaga.

Nedoločni zaimék „on“.

on a signaé javili so
on a célébré slavili so
on relève povdarja se
on y trouve tam najdemo, tam se nahajajo
on peut atteindre more se doseči
on travaille dela se
on signale javlja se, javljajo
on compte štejejo

on avait enregistré vpisalo se je bilo,
javilo se je bilo

on sait ve se

on n'a pas idée človek nima pojma
človek si ne more predstavljati.

„On“, ki odgovarja nemškemu „man“, je nedoločni zaimék za tretjo osebo ednine in se rabi samo kot osebek. Kot je iz navedenih primerov razvidno, ga prevajamo na različne načine : s 3. os množ., s „se“, s „človek“, in dr.

Coupable¹ imprudence!²

— Mais,³ ma⁴ parole,⁵ il n'a plus⁶ son équilibre?⁷

— On n'a pas⁸ idée⁷ non plus⁸ de faire plomber⁹ treize dents¹⁰ à un enfant!¹¹

- ¹ kupabl
² (ʒpɛrɔdɑs) neprevidnost, nespamet
³ (mɑ) toda
⁴ (ma) moja } pri moji
⁵ (parɔl) beseda } veri
⁶ (nɑ-plɔ) on nima več
⁷ (ɛkɪlɔr) ravnotežje
⁸ (ɑ-napɑ) nima se, človek nima
⁹ (ide) pojem, ideja
¹⁰ (nɑ-plɔ) ne več, tudi ne
¹¹ (fɛr plɔbɛ) dati plombirati
(trɛ-dɑ) trinaest zob
(-ɔ-nɛfɛ) [enem] otroku